



โอลิมปิกฤดูหนาวกรุงปักกิ่งปี 2022 : ความพยายามปรับภาพลักษณ์ ของจีนอีกครั้งหนึ่ง¹

จันทวัฒน์ ศิริรัตน์*

สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

Beijing 2022 Winter Olympics: An Endeavor to Rebrand China

Jintawat Sirirat*

Institute of East Asian Studies, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 31 May 2023

Revised 24 July 2023

Accepted 21 August 2023

คำสำคัญ

โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022

ภาพลักษณ์ของจีน

กีฬาใน soft power

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

* Corresponding author

E-mail address:

jintawat@asia.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เน้นศึกษาการเป็นเจ้าภาพกีฬาโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 ของจีน ในฐานะเครื่องมือขยายต่างประเทศ โดยมีคำถามวิจัยว่า จีนมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้โอลิมปิกเป็นเวทีส่งเสริม soft power เพื่อปรับภาพลักษณ์ของประเทศ และอะไรคือความท้าทายต่อการดำเนินการดังกล่าว ภายใต้กรอบแนวคิดกีฬาใน soft power โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติซึ่งมีความสำคัญในรูปแบบทรัพยากรของนโยบายต่างประเทศ บทความนี้จึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อตอบข้อสงสัยดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า จีนยังคงใช้ค่านิยมการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีต่อเนื่องจากโอลิมปิกปี 2008 เห็นได้จาก การใช้คำขวัญประจำการแข่งขัน การออกแบบคบเพลิง ตึกนานาชาติ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย อย่างไรก็ตาม ความย้อนแย้งเชิงนโยบายของจีนคือความท้าทายอย่างยิ่งต่อการส่งเสริม soft power เนื่องจากในภาพรวมนโยบายในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ และความร่วมมืออย่างแข็งขันกับประชาคมโลกเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังคงเป็นข้อถกเถียงในวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อความพยายามปรับภาพลักษณ์ของจีนผ่านการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับโลกครั้งนี้

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 กรุงปักกิ่ง: ภาพลักษณ์และความท้าทาย” ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565

Keywords:

2022 Winter Olympics,
China's branding,
sport and soft power,
peaceful coexistence,
eco-friendly

Abstract

This research article aims to study China's hosting of the 2022 Winter Olympic Games as a tool of foreign policy. The research questions concern how China strategizes to promote soft power enhancing its national branding and how it deals with the challenges impeding the achievement of this goal. The research framework is soft power and sport, especially hosting of a sports mega-event, as a vital resource for foreign policy. This article also utilizes a qualitative approach, analyzing both primary and secondary data to address the issues. The findings indicate that China continues to emphasize values like being eco-friendly and utilizing cutting-edge technology, both of which have been consistent since the 2008 Olympics. This is evident through its motto, flame design, mascot, and related infrastructure development, all based on the principles of peaceful coexistence, environmental friendliness, and advanced technology. However, China's policy contradictions, particularly in its governance within the Xinjiang Uyghur Autonomous Region and cooperation with the global community to cope with climate change, remain contentious issues. These contradictions pose significant challenges in China's efforts to promote soft power through the latest hosting of a global sports event.

1. บทนำ

โอลิมปิกเป็นมหกรรมสำคัญของประชาคมโลกไม่เพียงเฉพาะด้านกีฬา แต่ยังเป็นเครื่องมือและโอกาสที่นานาประเทศใช้เสริมสร้างประโยชน์ทางการเมือง การทูต เศรษฐกิจ และการพัฒนา เช่น โอลิมปิกปี 1964 เป็นโอกาสปรับภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นจากประเทศกระหายสงครามมาเป็นผู้รักสันติที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ การไม่เข้าร่วมโอลิมปิกกรุงมอสโกปี 1980 ของสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรเพื่อคว่ำบาตรสหภาพโซเวียตหลังบุกอัฟกานิสถาน ขณะเดียวกันสหภาพโซเวียตและประเทศบริวารก็ตอบโต้ด้วยการงดเข้าร่วมโอลิมปิกนครลอสแอนเจลิสปี 1984 เกาหลีใต้ก็เป็นอีกประเทศที่เรียนรู้คุณค่าของกีฬา ทำให้โอลิมปิกกรุงโซลปี 1988 เป็นโอกาสอันดีในการพลิกโฉมประเทศจากเผด็จการมาเป็นประชาธิปไตย และจากเกษตรกรรมมาเป็นประเทศอุตสาหกรรม

สำหรับจีนแล้วโอลิมปิกมีคุณค่ามากกว่านั้น เพราะโอลิมปิกมีความสำคัญต่อการสร้างชาติยุคใหม่ เห็นได้จาก โอลิมปิกกรุงเฮลซิงกิปี 1952² สามปีหลังจากก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนจีนได้รับเชิญให้เข้าร่วมการแข่งขันท่ามกลางปัญหาสองจีน (Two Chinas) จากการอ้างสิทธิความเป็นประเทศจีนที่ชอบโดยกฎหมายกับสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ทำให้แม้จีนไม่พร้อมแต่นายกรัฐมนตรีโจวเอินไหล (Zhou Enlai) ก็เล็งเห็นถึงโอกาสในการแสดงควมมีตัวตนของจีนคอมมิวนิสต์บนเวทีโลก จึงส่งนักกีฬาประมาณ 40 คน เข้าร่วมการแข่งขันครั้งนี้ (Fan & Xiong, 2003, pp. 320-326) อีกทั้งจากการศึกษาของ Tan and Bairner (2010, p. 596) ยังพบว่าความสำเร็จของสหภาพโซเวียตและประเทศบริวารในโอลิมปิกครั้งนี้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างชาติด้วยกีฬา จึงริเริ่มโครงการความรุ่งโรจน์ด้วยโอลิมปิก (Olympic Glory) ผ่านการปลูกฝังค่านิยมรักชาติในนักกีฬา โดยเฉพาะนักกีฬาหวัะที่ที่มีโอกาสคว้าชัยชนะเพื่อความภาคภูมิใจของประเทศ

ความไม่ลงรอยกับสหภาพโซเวียตหลังการอสัญกรรมของโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ทำให้จีนหันไปดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับกลุ่มประเทศเกิดใหม่มากขึ้น อันเป็นความพยายามสร้างกลุ่มการเมืองใหม่ภายใต้หลักนิยมไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จีนจึงกลายเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ของข้อริเริ่มการแข่งขันกีฬากลุ่มประเทศเกิดใหม่ (Games of the New Emerging Forces: GANEFO) ที่ริเริ่มโดยประธานาธิบดีซูการ์โน (Surkano) ของอินโดนีเซีย ซึ่งในการแข่งขันครั้งแรกปี 1963 จีนประสบความสำเร็จทั้งในแง่ของการเมืองระหว่างประเทศเพราะได้ให้เงินช่วยเหลือประมาณ 1.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือหนึ่งในสามของงบประมาณจัดการแข่งขัน และอุปกรณ์การแข่งขันกว่าร้อยละ 80 จากทั้งหมดให้แก่บรรดาประเทศที่เข้าร่วม

² โอลิมปิกครั้งนี้เป็นเวทีระดับนานาชาติแรก ๆ ของการประลองอำนาจระหว่างสหรัฐฯ กับสหภาพโซเวียตหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของยุคสงครามเย็น

การแข่งขัน (Zhang, 2013, pp. 217-220) รวมถึงคว่ำที่หนึ่งของการแข่งขันด้วย 68 เหรียญทอง ทั้งห้าอันดับสองอย่างสหภาพโซเวียตที่ได้ 27 เหรียญทอง³

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Zhang (2013, pp. 220-221) พบว่า ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม กีฬาก็เป็นเครื่องมือที่จีนใช้สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศเกิดใหม่ โดยเฉพาะ เทเบิลเทนนิสหรือปิงปองซึ่งเป็นกีฬาอดนิยมนิยมและสร้างชื่อเสียงแก่ประเทศ เช่น การแข่งขันกระชับมิตรระหว่างเอเชียกับแอฟริกาปี 1971 (Asian-African Table Tennis Friendship Invitational Tournament) และการแข่งขันกระชับมิตรระหว่างเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาใต้ ปี 1973 (Asia-Africa-Latin America Table Tennis Friendship Tournament) ที่สำคัญการเชื่อมความสัมพันธ์กับสหรัฐ ด้วยกีฬาปิงปอง (Ping-pong Diplomacy) ในปี 1971 กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองโลก เนื่องจากความสำเร็จของการแลกเปลี่ยนด้านกีฬานำไปสู่การเยือนจีนอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ในปี 1972 และสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในเวลาต่อมา การปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐ ประกอบกับมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 2758 ว่าด้วยการรับรองสิทธิทางนิตินัยของสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้นโยบายจีนเดียว (One China Policy) กลายเป็นบรรทัดฐานของประชาคมระหว่างประเทศ ขณะที่ได้หวั่นถูกลดระดับเป็นเพียงเขตเศรษฐกิจและถูกยกเลิกความเป็นสมาชิกในสมพันธ์กีฬาต่าง ๆ แม้ว่าในเวลาต่อมามีการเข้าร่วมการแข่งขันได้ แต่ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขนโยบายจีนเดียว เช่น ต้องเข้าร่วมในนามไชนีสไทเป ห้ามใช้ธงชาติ เพลงชาติ หรือสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไต้หวัน

จะเห็นได้ว่า จีนเห็นคุณค่าของกีฬาในฐานะเครื่องมือสร้างชาติจนถึงดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาตั้งแต่ยุคก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จีนได้รับการยอมรับในทางนิตินัยและส่งผลให้นโยบายจีนเดียวกลายเป็นบรรทัดฐานของประชาคมระหว่างประเทศมาถึงทุกวันนี้ ประสพการณ์และผลสำเร็จของการทูตกีฬาจึงสร้างความเชื่อมั่นแก่จีนในการใช้กีฬาจัดการกับความท้าทายที่ถาโถมเข้ามา โดยเฉพาะภาพลักษณ์เชิงลบ คำถามวิจัยคือ จีนมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นเวทีสำหรับส่งเสริม soft power เพื่อปรับภาพลักษณ์ของประเทศ และอะไรคือความท้าทายต่อการดำเนินนโยบายดังกล่าว

³ สหภาพโซเวียตไม่ได้ส่งนักกีฬาชุดใหญ่จากความกังวลจะถูกคว่ำบาตรโดยคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (International Olympic Committee: IOC) เนื่องจาก GANEFO ไม่ได้รับการรับรอง

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการเพื่อให้โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นเวทีสำหรับส่งเสริม soft power เพื่อปรับภาพลักษณ์ของจีน

1.1.2 ศึกษาความท้าทายที่มีผลต่อความพยายามปรับภาพลักษณ์ของจีนผ่านการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022

1.2 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาการใช้ soft power และความท้าทาย ในการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกของจีนปี 2008 และปี 2022

1.3 กรอบแนวคิดกีฬาใน soft power

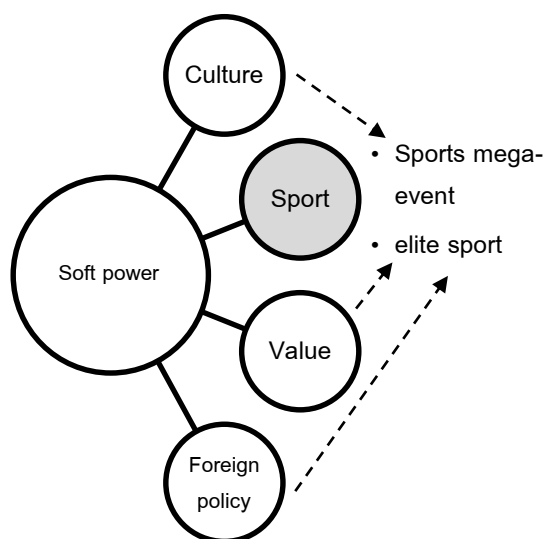
Soft power เป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะ soft power ของ Nye (2004, pp. 7-13) ซึ่งแบ่งอำนาจออกเป็นสองประเภท คือ hard power กับ soft power ตามลักษณะของพฤติกรรม (spectrum of behaviors) ตั้งแต่การบังคับ (command) จนถึงการร่วมมือด้วยความเต็มใจ (co-opt) และทรัพยากร (resources) ตั้งแต่การใช้อำนาจ การติดสินบน รวมถึงทรัพยากร soft power อย่างวัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศ ขณะเดียวกันในมุมมองของ Nye (2004, pp. 74-88) กีฬาก็ถือเป็นทรัพยากร soft power ที่มีหลายประเทศให้ความสำคัญ เช่น สหภาพโซเวียตที่ลงทุนด้านกีฬาเพื่อหวังผลสำเร็จในโอลิมปิก ทำให้ชนะสหรัฐฯ ได้ในโอลิมปิกฤดูหนาวและเป็นอันดับสองเหรียญรางวัลรวมในโอลิมปิกฤดูร้อน ฟุตบอลของยุโรปที่มีการถ่ายทอดไปทั่วโลกมากกว่าอเมริกันฟุตบอลและเบสบอล หรือประเทศในเอเชียอย่างจีนและญี่ปุ่นก็ลงทุนในฐานะเจ้าภาพโอลิมปิกเพื่อเสริมสร้างอำนาจ soft power

Grix and Houlihan (2014, pp. 575-578) ได้ชี้ให้เห็นว่า กีฬาเป็นส่วนหนึ่งของ soft power ที่ช่วยยกระดับภาพลักษณ์และสร้างความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ (mega-event) และกีฬาที่โดดเด่นของชาติ (elite sport) โดยได้อธิบาย ดังนี้ 1) เจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ เป็นการลงทุนเพื่อส่งออกอัตลักษณ์ ค่านิยม หรือวัฒนธรรมในรูปแบบทางการสู่การรับรู้ของผู้ชมการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐจะมีบทบาทในการผลักดันการเป็นเจ้าภาพทั้งในฐานะผู้สนับสนุนงบประมาณและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แต่มหกรรมกีฬาเหล่านี้ก็อยู่ภายใต้ระเบียบขององค์การกีฬา เช่น คณะกรรมการโอลิมปิกสากล สมาพันธ์กีฬานานาชาติ สมาคมกีฬา เป็นต้น อำนาจ soft power จึงเกิดจากความพึงพอใจของตัวแสดงเหล่านี้ รวมถึงผู้ชมที่รับสารผ่านการแข่งขันกีฬา และ 2) ความโดดเด่นและความสามารถด้านกีฬา ถือเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่รัฐสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนในชาติจากประสบการณ์ร่วมของความสำเร็จด้านกีฬา อย่างที่เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) นิยามว่าเป็น ชุมชนในจินตนาการ

(imagined communities) ขณะเดียวกันทีมกีฬาหรือนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จก็เป็นแรงดึงดูดที่ดีในการสร้างฐานแฟนคลับในต่างประเทศ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความเข้าใจ วัฒนธรรม และค่านิยม อันเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศ กล่าวได้ว่า ความสำเร็จในการแข่งขันกีฬานานาชาติไม่ใช่แค่การสร้างความสุขแก่คนในชาติเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจบนเวทีโลกด้วย ความภาคภูมิใจนี้ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการว่าเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจในเวทีระหว่างประเทศที่ไม่อาจมองข้ามได้ ดังนั้น มหกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศเป็น “เวที” ที่เจ้าภาพสามารถส่งเสริมภาพลักษณ์เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ โดยมีทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ค่านิยม หรือนโยบายเป็นองค์ประกอบหลัก

แผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดกีฬาใน soft power



จากแผนภาพที่ 1 เมื่อนำแนวคิดข้างต้นมาประกอบกันจะพบว่า การเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับโลกเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรกีฬาที่เป็นฐานเสริมสร้างอำนาจ soft power โดยอาจมีการใช้วัฒนธรรม ค่านิยม และนโยบายต่างประเทศมาเสริมพลังให้กีฬาเป็นเครื่องมือ นโยบายต่างประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น นำไปสู่ความภาคภูมิใจและความนิยมชมชอบ ซึ่งหมายถึงภาพลักษณ์ด้านบวกของประเทศ

1.4 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

บทความนี้ได้ทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้ความเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเพื่อปรับภาพลักษณ์ของประเทศ รวมถึงเป็นจุดเปลี่ยนในการพัฒนาประเทศ ได้แก่

1.4.1 ญี่ปุ่นกับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1964 Abel (2012) และ Yuan (2013)

วิเคราะห์ว่า โอลิมปิกปี 1964 เป็นโอกาสปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นจากประเทศชาตินิยมกระหายสงครามมาเป็นประเทศที่มีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในประชาคมระหว่างประเทศและมุ่งมั่นด้านการพัฒนาเป็นสำคัญ เห็นได้จาก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างรถไฟความเร็วสูงชินกันเซน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการแข่งขันกีฬา รวมถึงระมัดระวังการนำเสนอวัฒนธรรม เพราะในมุมมองของ Traganou (2011) และ Droubie (2013) ญี่ปุ่นไม่ต้องการกระตุ้นภาพอดีตในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง จึงหลีกเลี่ยงนำเสนอวัฒนธรรมชามูไรและเลือกใช้ภาพความเป็นญี่ปุ่นสมัยใหม่ เช่น การออกแบบคอปเปลิ่งที่สะท้อนถึงคนรุ่นใหม่ การออกแบบภาพโดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายให้ชาวต่างชาติเข้าใจง่ายขึ้นอย่าง pictogram แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ญี่ปุ่นละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมเสียทั้งหมด บางอัตลักษณ์ที่สื่อถึงรากเหง้าได้ถูกปรับเปลี่ยนและสื่อความหมายในทางบวกมากขึ้น ได้แก่ วงกลมสีแดง (*hinomaru*) และตราประจำตระกูล (*mon*)

1.4.2 เกาหลีใต้กับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1988 Mangan et al. (2013),

Manheim (1990), Bridges (2008), Yu & Liu (2013) และ Rowe (2012) วิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่า โอลิมปิกปี 1988 เป็นโอกาสสำหรับพลิกฟื้นประเทศในทุกมิติ ในด้านการเมืองเป็นโอกาสของการเรียกร้องประชาธิปไตยจากเผด็จการทหาร เพราะเป็นช่วงที่รัฐบาลต้องการสร้างภาพที่ดี การใช้ความรุนแรงจะส่งผลเสียต่อการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก อีกทั้งโอลิมปิกทำให้เกาหลีใต้เป็นที่รู้จักในแง่ของประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับมหกรรมกีฬาระดับโลกยังนำไปสู่อัตราการลงทุนและการบริโภคภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น กล่าวได้ว่า โอลิมปิกปี 1988 เป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์จากพื้นที่สงคราม ความรุนแรงทางการเมือง และจากประเทศยากจน สู่ประเทศประชาธิปไตยและอุตสาหกรรมชั้นนำของโลก ที่เรียกขานกันว่า “ปาฏิหาริย์แม่น้ำฮัน” (*miracle of the Han river*)

1.4.3 จีนกับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 Collins (2013) วิเคราะห์ว่า โอลิมปิก

ปี 2008 เป็นโอกาสให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้แสดงถึงความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พร้อมกับเป็นเวทีที่นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นจีนที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติแก่ประชาคมโลก เช่นเดียวกับ Li (2013) ที่มองว่า จีนใช้โอลิมปิกครั้งนี้ประชาสัมพันธ์การทูตสาธารณะอย่างจริงจังเพื่อลบภาพการเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก และ Chen & Zheng (2019) มองว่า การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมอำนาจ soft power โดยเฉพาะแนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการก้าวขึ้นมามีอำนาจสันติในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม Manzenreiter (2010) กลับมองว่า จีนประสบความสำเร็จในการใช้ความเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 ชะเงยคอดูตะวันตกได้ เพราะภาพลักษณ์ด้านลบของ

จีนฝั่งรากลึก เช่น ปัญหาสิทธิมนุษยชนต่อชนกลุ่มน้อย ปัญหาสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการในหลายประเทศ เป็นต้น

1.4.4 รัสเซียกับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2014 Persson & Petersson (2014) และ Alekseyeva (2014) มองว่า โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2014 เป็นโอกาสของประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน (Vladimir Putin) ใช้เสริมสร้างอำนาจทางการเมือง รวมถึงเป็นจุดเปลี่ยนของการฟื้นฟูความเป็นมหาอำนาจ บูรณภาพแห่งดินแดน และเพิ่มพูนเกียรติภูมิของรัสเซียที่ลดน้อยถอยลงมาตั้งแต่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต อีกทั้ง Kramareva & Grix (2018) ยังเสริมว่า โอลิมปิกฤดูหนาวช่วยสร้างภาพลักษณ์ใหม่แก่รัสเซียด้วยการใช้ soft power จากชัยชนะด้านกีฬา แตกต่างจากโอลิมปิกปี 1980 ที่รัสเซียถูกตราหน้าว่าเป็นประเทศผู้รุกราน หรือใช้ hard power ยึดครองประเทศเพื่อนบ้าน แต่นักวิชาการหลายท่านก็แสดงถึงความท้าทายที่มาจากความมุ่งหวังทางการเมืองของประธานาธิบดีปูติน จนละเลยสมดุลการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งอาจทำให้กีฬาเป็นเพียงแค่การสร้าง soft power ในระยะสั้น

1.4.5 บราซิลกับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2016 Almeida et al. (2014) วิเคราะห์ว่า โอลิมปิกปี 2016 เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศที่ต้องการใช้กีฬาในฐานะ soft power เผยแพร่ภาพลักษณ์ใหม่ ๆ ของบราซิลสู่สายตาประชาคมโลก อาทิ ความทันสมัยและความสวยงามของบ้านเมือง ผลานกับการยกระดับสถานะในฐานะผู้นำบนเวทีโลก อีกทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้มากขึ้นอีกด้วย แนวทางดังกล่าวจึงมีลักษณะคล้ายกับญี่ปุ่นในโอลิมปิกปี 1964 โอลิมปิกปี 1968 ที่เม็กซิโก และโอลิมปิกปี 1988 ของเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของ Tasci et al. (2019) พบว่า โอลิมปิกไม่ได้ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของบราซิลอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยหลักมาจากปัญหาการเมือง สิ่งแวดล้อม และอาชญากรรมที่ถูกเผยแพร่ไปทั่วโลกผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นกับดักภาพลักษณ์ด้านลบของบราซิล แต่ก็มีงานศึกษาของ Liu et al. (2021) ที่สำรวจความคิดเห็นของคนจีนและพบว่า เมืองรีโอเดจาเนโรได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะเมืองน่าเที่ยวจากการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก ถึงกระนั้นนักท่องเที่ยวได้สะท้อนความไม่พึงพอใจต่อโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและบริการที่ไม่ดีอยู่แล้ว

จะเห็นได้ว่า โอลิมปิกมีคุณค่าอย่างมากต่อหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา เพราะเป็นเครื่องมือและโอกาสสำคัญในการพลิกโฉมประเทศ เช่นเดียวกับจีนที่เห็นคุณค่ามาตั้งแต่ก่อตั้งรัฐชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับภาพลักษณ์ของประเทศ เพราะในช่วงเวลาที่ผ่านมา การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของจีนมักถูกมองว่าเป็นผู้ทำลายระเบียบโลกเดิมที่กำหนดจากบรรทัดฐานของโลกตะวันตก โอลิมปิกเกมส์ปี 2008 จึงเป็นเวทีที่จีนใช้ปรับภาพลักษณ์และนำเสนอความเป็นจีนที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและก้าวล้ำด้านเทคโนโลยี แต่จากการทบทวนงานวิจัย

และเอกสารที่เกี่ยวข้องก็พบว่า ภาพลักษณ์ด้านลบที่ยังรากลึกทั้งด้านปัญหาสิทธิมนุษยชน เสรีภาพทางการเมือง และสิ่งแวดล้อม ได้บดบังความพยายามดังกล่าว ดังนั้นบทความนี้ต้องการฉายภาพให้เห็นถึงความสำคัญของกีฬาโอลิมปิกต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน ที่ต่อเนื่องจากโอลิมปิกปี 2008 สู่ออลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 ซึ่งเป็นความพยายามปรับภาพลักษณ์ของประเทศอีกครั้งหนึ่งด้วยการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาระดับโลก ขณะเดียวกันก็สะท้อนถึงความท้าทายที่ยังคงส่งผลกระทบต่อความพยายามปรับภาพลักษณ์ครั้งใหม่

1.5 ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ นโยบาย แผนการดำเนินงานโอลิมปิกของจีน แผนงานของ IOC ข่าว หนังสือ บทความวิชาการ และสถิติที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา (descriptive statistical analysis) สำหรับการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์

บทความนี้จะวิเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดกีฬาใน soft power โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) เอเชียนเกมส์ปี 1990 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกในเกือบสองทศวรรษต่อมา 2) โอลิมปิกปี 2008 เป็นมหกรรมกีฬาระดับโลกครั้งแรกที่จีนมุ่งมั่นส่งเสริมภาพลักษณ์ใหม่ 3) โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นอีกครั้งที่จีนพยายามจะปรับภาพลักษณ์ของประเทศ และ 4) ความท้าทาย อุปสรรคต่อการส่งเสริมภาพลักษณ์ของจีนทั้งจากประเด็นสิทธิมนุษยชนและความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2. ผลการวิจัย

2.1 เอเชียนเกมส์ปี 1990 : จุดเริ่มต้นสู่การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก

ความฝันเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกของจีนเกิดขึ้นในทศวรรษ 1990 เมื่อมองว่าการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาอย่างเอเชียนเกมส์ปี 1990 ประสบความสำเร็จในทางการเมือง สืบเนื่องจากภาพลักษณ์ที่ตกต่ำลงอย่างมากจากการปราบปรามกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในปี 1989 การเป็นเจ้าภาพเอเชียนเกมส์จึงเป็นโอกาสปรับความเข้าใจกับ 36 ประเทศ ที่เข้าร่วมการแข่งขันครั้งนี้ท่ามกลางการประณามจากชาติตะวันตก อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพและความรุ่งเรืองภายใต้การปกครองของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยจีนได้ทุ่มงบประมาณกว่า 15,000 ล้านหยวน เพื่อก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ใช้งบประมาณกว่า 10,000 ล้านหยวน พัฒนาขีดความสามารถของนักกีฬาเพื่อให้จีนชนะทั้งในและนอกสนาม ดังที่เจียงเจ๋อหมิน (Jiang Zemin) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ให้โอวาทแก่นักกีฬาว่า “ทุกคนควรพยายามอย่าง

เต็มทีในเอเชียนเกมส์เพื่อแสดงถึงจีนยุคใหม่หลังนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ” (Horton, 2013, p. 1168)

ดังนั้น ในปี 1991 ประธานาธิบดีหยางชางคุน (Yang Shangkun) จึงจัดตั้งคณะกรรมการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2000 แต่ปรากฏว่า กรุงปักกิ่งแพ้นครซิดนีย์ด้วยคะแนน 45 ต่อ 43 เนื่องจากยังเป็นรองด้านสิ่งแวดล้อม ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและมาตรฐานต่าง ๆ ในระดับนานาชาติ (Chu, 2021, p. 1885) แต่ในอีกมุมหนึ่งมาจากความกังวลถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนในจีนของโลกตะวันตก เช่น เจมส์ โรส (James D. Ross) คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนสหประชาชาติได้เขียนจดหมายถึงผู้แทนสหรัฐฯ ใน IOC ก่อนการเลือกเจ้าภาพมีใจความว่า ปัญหาสิทธิมนุษยชนที่กำลังเกิดขึ้นจะถูกกลบตบความสำคัญหากจีนได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพ (Luo & Huang, 2013, p. 448) ทำให้นักวิชาการจีนศึกษามองว่าความพ่ายแพ้ดังกล่าวมาจากเหตุผลทางการเมืองที่ปัญหาสิทธิมนุษยชนถูกนำมาพิจารณาด้วย (Fan et al., 2010, pp. 2389-2390; Horton, 2013, pp. 1167-1168) สะท้อนถึงความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างจีนกับโลกตะวันตก

ในช่วงทศวรรษ 1990 จีนมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด มีการลงนามข้อตกลงเพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการค้า ที่สำคัญคือการเข้าร่วมองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ในปี 1997 ขณะเดียวกันความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดีบิล คลินตัน (Bill Clinton) ก็อยู่ในระดับดีเพราะมุ่งเน้นการค้าเป็นหลัก รวมถึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่เอเซียจะได้เป็นเจ้าภาพโอลิมปิกอีกครั้ง (Chu, 2021, pp. 1885-1886) ทำให้จีนมีความมั่นใจมากขึ้นในการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008

2.2 โอลิมปิกกรุงปักกิ่งปี 2008: การปรับภาพลักษณ์ 1.0

ปี 2001 ในที่สุดความพยายามเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกของจีนก็ประสบความสำเร็จ เมื่อได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 โอลิมปิกครั้งนี้มีนักกีฬาเข้าร่วมมากกว่าหมื่นคนจากชาติสมาชิก IOC 204 ประเทศ/ดินแดน ใน 28 ชนิดกีฬา ที่สำคัญจีนประสบความสำเร็จเป็นเจ้าเหรียญทองเหนือชาติมหาอำนาจด้านกีฬอย่างสหรัฐฯ (อันดับสอง) และรัสเซีย (อันดับสาม) ไม่เพียงแต่ความสำเร็จด้านกีฬานั้น แต่โอลิมปิกครั้งนี้เป็นโอกาสของจีนในการบรรลุเป้าหมายหลายด้าน ซึ่งได้รับการกล่าวขานมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ความอลังการของพิธีเปิด การทุ่มงบประมาณมหาศาลพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนามกีฬา เป็นต้น ที่สำคัญหนึ่งในเป้าหมายของการเป็นเจ้าภาพ คือ การปรับภาพลักษณ์ประเทศ

การเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เติ้งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ริเริ่มนโยบาย 4 ทันสมัยในปี 1978 กอปรกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และประชากร ทำให้จีนถูกจับตามองในฐานะประเทศที่กำลังก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจเวทีโลก อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของระบอบการเมืองและแนวทางการดำเนินนโยบาย ทำให้ชาติ

ตะวันตกมองจีนเป็นภัยคุกคาม (China Threat) ผู้กำหนดนโยบายของจีนจึงมีความพยายามปรับภาพลักษณ์ดังกล่าวโดยย้ำถึงการทะยานขึ้นมาอย่างสันติ (Peaceful Rise) และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Peaceful Coexistence) ดังนั้นในห้วงการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 (2001-2008) จีนได้ส่งเสริมค่านิยมเหล่านี้อย่างเป็นระบบ

อิทธิพลของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในคำขวัญการแข่งขันที่ว่า “One World One Dream” หมายถึง โอลิมปิกเป็นการเปิดประตูให้จีนและโลกรู้จักกันมากขึ้นภายใต้ความผืนถึงความรุ่งเรืองและสันติที่มีร่วมกัน โดยนายกรัฐมนตรีเวินเจียเป่า (Wen Jiabao) ได้กล่าวถึงหลักห้าประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในศตวรรษที่ 21⁴ ประกอบด้วย 1) ยึดมั่นในหลักการเคารพอำนาจอธิปไตยอย่างเท่าเทียม 2) เคารพและรักษาความแตกต่างในความหลากหลายของอารยธรรมโลก 3) ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจโลกบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกัน 4) รักษาสันติภาพและความมั่นคงผ่านการเจรจาและความร่วมมือ และ 5) สนับสนุนบทบาทของสหประชาชาติและองค์การพหุภาคีเพื่อสร้างสันติภาพ (Ministry of Foreign Affairs of PRC, 2004) เป็นการสื่อถึงความต้องการความเท่าเทียมบนความแตกต่างกัน พร้อมกับแสดงเจตจำนงในการมีบทบาทเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา (Hu Jintao) ได้ริเริ่มหลักนิยมที่เสริมหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่ โลกแห่งความสามัคคี (Harmonious World) ซึ่งประกาศครั้งแรกในปี 2005

แม้แต่การวิ่งคบเพลิงก็อยู่ภายใต้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติด้วยแนวคิด “Harmonious Journey” โดยใช้แสงไฟแบ่งปันความผืนที่มีร่วมกัน การวิ่งคบเพลิงในโอลิมปิกปี 2008 จึงถูกจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ วิ่งผ่านมากกว่า 20 เมืองใน 5 ทวีป ใช้คนวิ่งทั้งหมด 21,800 คน รวมเป็นเวลา 130 วันหรือ 137,000 กิโลเมตร ถือเป็นการวิ่งคบเพลิงที่มีระยะทางมากที่สุดในประวัติศาสตร์โอลิมปิกสมัยใหม่ (Min, 2021, p. 538) แสดงถึงความต้องการเผยแพร่แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติให้แพร่หลายมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การสื่อสารถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติยังผ่านตุ๊กตานาโชค (mascot) หรือฟูหว่า (Fuwa) ที่มีทั้งหมด 5 ตัว โดยเป็นตัวแทนของยุโรป แอฟริกา อเมริกา เอเชีย และโอเชียเนีย ทั้งนี้ ตุ๊กตานาโชคตัวแทนของเอเชียมีชื่อว่า

⁴ หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นแกนนโยบายต่างประเทศมาตั้งแต่ก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งประธานเหมาเจ๋อตง (Mao Zedong) ได้กล่าวถึงการดำรงอยู่ของจีนภายใต้การเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนและอำนาจอธิปไตยซึ่งกันและกันและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยนายกรัฐมนตรีโจวเอินไหลได้กล่าวถึงหลักห้าประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในปี 1954 ประกอบด้วย 1) การเคารพบูรณภาพแห่งดินแดนและอำนาจอธิปไตยซึ่งกันและกัน 2) การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน 3) การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน 4) ความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกัน และ 5) การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งถือเป็นหลักการพื้นฐานของการประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดหรือการประชุมเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African Conference) ที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในปี 1955

อิงอิง (Yingying) ต้นแบบมาจากละมั่งทิเบตอันเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงชนกลุ่มน้อยทิเบตซึ่งมักเป็นประเด็นที่ชาติตะวันตกใช้กดดันจีน (Collins, 2013, pp. 22-24) รวมถึงสื่อความหมายถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะละมั่งทิเบตเป็นสัตว์ชนิดแรกที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสัตว์คุ้มครอง กล่าวอีกนัยหนึ่งโอลิมปิกนี้เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือ Green Olympics ควบคู่ไปด้วย (Sina, 2007)

การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาจากในช่วงเวลานั้นจีนถูกตีตราว่าเป็นตัวการใหญ่ก่อภาวะโลกร้อน จีนจึงจัดสรรงบประมาณ 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือมากกว่าครึ่งหนึ่งของงบประมาณทั้งหมด 42,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อยกระดับโครงสร้างพื้นฐานให้กรุงปักกิ่งเป็นมหานครระดับโลกที่มีความทันสมัยและยั่งยืน อาทิ การสร้างรถไฟใต้ดินสายใหม่ การขยายวงแหวนรอบเมือง ลดมลพิษทางอากาศ ขยายสนามบิน (Yu & Liu, 2013, pp. 70-73) หรือหากเจาะจงเฉพาะโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก็มีมูลค่าการลงทุนราว 17,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Min, 2021, p. 542) รวมถึงการสร้างสนามกีฬาที่สะท้อนการเป็นอารยธรรมโบราณผสมผสานกับความทันสมัย เช่น สนามกีฬาแห่งชาติหรือสนามกีฬารังนกที่ใช้แบบพระราชวังโบราณมาก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีทันสมัย หรือศูนย์กีฬาทงน้ำหรือสนามกีฬาลูกบาศก์น้ำที่ใช้เทคโนโลยีควบคุมอุณหภูมิเพื่ออนุรักษ์พลังงาน Zhong et al. (2022, pp. 1870-1872) ได้สรุปว่า ภายใต้แนวคิดดังกล่าวคือการนำค่านิยมแบบตะวันตกมาผสมผสานกับแนวคิดจีน รวมถึงปรับปรุงประเทศให้ได้อารยธรรมร่วมสมัย ได้แก่ 1) ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมจีนถือโอกาสนี้ร่วมมือกับสหประชาชาติสร้างความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากมลพิษทางอากาศและทางน้ำ 2) เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานจากการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกเป็นการผสมผสานแนวคิดจีนกับเทคโนโลยีล้ำสมัยจากตะวันตก อันเป็นโอกาสที่ดีในการจัดการปัญหามลพิษที่สร้างภาพลักษณ์ด้านลบ และ 3) ประชาชน โอลิมปิกครั้งนี้จีนเน้นสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีผ่านพิธีเปิดการแข่งขันและการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ความพยายามปรับภาพลักษณ์ผ่านการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 ในมุมมองของอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ดีนัก เช่น สื่อฝรั่งเศสที่รายงานถึงความยิ่งใหญ่ของการจัดงานโอลิมปิกและมุมมองใหม่ของจีน แต่ก็ยังคงนำเสนอประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชนและการเมืองของจีนไปพร้อม ๆ กัน (Papa, 2010, pp. 1690-1693) หรือคนสหรัฐ จำนวนมากที่แสดงความกังวลเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในจีนซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข แต่ถูกบดบังด้วยภาพความสวยงามของโอลิมปิก และที่สำคัญความตระการตาของพิธีเปิดและสนามแข่งขันกลับเป็นการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกรังเกียจมากขึ้นด้วยซ้ำ (Syed, 2010, pp. 2878-2883) เหล่านี้เป็นผลจากนโยบายที่ย้อนแย้งกัน กล่าวคือ ในด้านหนึ่งจีนประชาสัมพันธ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แต่ก็มีนโยบายที่แข็งกร้าวมากขึ้นตามการเติบโตซึ่งไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานระหว่างประเทศ ทำให้จีนกลายเป็นผู้ท้าทายระเบียบโลกอย่างเต็มตัว

นอกจากนี้ ภาพลักษณ์การมีบทบาทด้านสิ่งแวดล้อมก็ถูกตั้งคำถามถึงความต่อเนื่องของนโยบาย เพราะหลังจากโอลิมปิกจีนก็ยังคงเป็นประเทศบริโภคพลังงานฟอสซิลรายใหญ่ของโลก จนทำให้กรุงปักกิ่งและเมืองใหญ่ ๆ เต็มไปด้วยฝุ่น PM2.5 ตลอดช่วงหลายปีที่ผ่านมา

2.3 โอลิมปิกฤดูหนาวกรุงปักกิ่งปี 2022 : การปรับภาพลักษณ์ 2.0

การทุ่มทุนจัดโอลิมปิกปี 2008 ได้รับการกล่าวถึงความอลังการและการเสริมสร้างโครงสร้างต่าง ๆ ของจีน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นตัวอย่างของการใช้งบประมาณอย่างสิ้นเปลือง ซึ่งกลายเป็นภาระทางการคลังในระยะยาว ทำให้โทมัส บาค (Thomas Bach) ประธาน IOC ริเริ่มวาระ 2020 (Agenda 2020) โดยเน้นการสร้างความยั่งยืนในการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า และการเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัย อันเป็นบรรทัดฐานของทุกประเทศที่จะเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก ซึ่งรวมถึงจีนที่ตั้งใจเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022

การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เกิดจากความปรารถนาอย่างแรงกล้าของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (Xi Jinping) ในการใช้โอลิมปิกเป็นเวทีแสดงอำนาจและศักยภาพของจีน การได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวยังสะท้อนถึงความสามารถของจีนเหนือบรรดาประเทศที่สมัครเข้าร่วมคัดเลือกโดยเฉพาะประเทศยุโรปเหนือ ดังนั้นในเดือนพฤศจิกายนปี 2013 จีนจึงเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกโดยมีคู่แข่งคือ สวีเดน โปแลนด์ ยูเครน นอร์เวย์ และคาซัคสถาน อนึ่ง การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพในปี 2013 เป็นช่วงเวลาใกล้เคียงกับการริเริ่มแนวคิดหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ที่จีนหมายมั่นให้เป็นยุทธศาสตร์หลักเชื่อมโยงโลกตามเส้นทางสายไหมทางบกและทางทะเลเพื่อประโยชน์ในทุกมิติ (Chu, 2021, p. 1891) ดังนั้นการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวจึงเป็นส่วนหนึ่งของแผนการใหญ่ในการสร้างจีนให้เป็นประเทศที่มีศักยภาพอย่างรอบด้านในฐานะชาติมหาอำนาจ

การเสนอตัวเป็นเจ้าภาพของจีนค่อนข้างจะราบรื่น เนื่องจากคู่แข่งต่างประกาศถอนตัวด้วยเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ สวีเดนและโปแลนด์ถอนตัวเพราะงบประมาณและกระแสต่อต้านจากสาธารณชน ยูเครนถอนตัวเพราะเมืองลวืฟสุมเสี่ยงต่อการถูกรุกรานจากรัสเซีย จึงมีเพียงจีน นอร์เวย์ และคาซัคสถาน เข้ารอบสุดท้ายในการคัดเลือก แต่หลังจากนั้นนอร์เวย์ก็ถอนตัวเพราะประชาชนไม่เห็นด้วยกับการที่กรุงออสโลนำเงินหลายพันล้านเหรียญสหรัฐไปใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็น ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวประธานาธิบดีสี จิ้นผิง จึงถือโอกาสในพิธีเปิดการแข่งขันโอลิมปิกเยาวชนที่เมืองนานกิงกล่าวต่อประธาน IOC ถึงปรารถนาที่มีร่วมกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาว และนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง (Li Keqiang) ยังได้กล่าวซ้ำอีกครั้งในพิธีปิดการแข่งขัน นอกจากนี้ แม้ว่า สมาชิก IOC หลายคนจะชื่นชอบเมืองอัลมาตีประเทศคาซัคสถานมากกว่า เพราะคุณภาพอากาศ สาธารณูปโภค

ชั้นพื้นฐานในการจัดการแข่งขันสกีและสเก็ตหิมะธรรมชาติ และประสบการณ์การเป็นเจ้าภาพกีฬาทูหนาว รวมถึงคำมั่นของรัฐบาลว่าจะปฏิบัติตามวาระ 2020 แต่จีนก็พยายามจูงใจด้วยการกล่าวถึงแรงสนับสนุนจากคนจีนไม่ต่ำกว่า 300 ล้านคน ที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมครั้งนี้ หากได้รับเลือก รวมถึงการให้คำมั่นว่า 1) จะสร้างรถไฟความเร็วสูงระหว่างกรุงปักกิ่งกับเมืองฉางเจียโจวเพื่อลดระยะเวลาเดินทางเหลือ 50 นาที 2) จะมีน้ำเพียงพอในการสร้างหิมะเทียม 3) งบประมาณจะไม่เกิน 3,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 4) จีนจะใช้จ่ายเงินราว 130,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศในกรุงปักกิ่งและเมืองปริมณฑล จนสุดท้ายในปี 2015 จีนได้รับเลือกเป็นเจ้าภาพเหนือคาซัคสถานด้วยคะแนน 44 ต่อ 40 เสียง (Chu, 2021, p. 1892)

ในมุมมองของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง การเป็นเจ้าภาพกีฬาทูหนาวมีความสำคัญต่อการบรรลุความฝันของจีน (Chu, 2015, pp. 127-130) ดังนั้น ประการแรกสร้าง soft power เวทีโอลิมปิกทำให้จีนมีโอกาสร้าง soft power ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือก การเตรียมการ และพิธีเปิดการแข่งขัน สะท้อนถึงความรู้รวยทางวัฒนธรรม ความสำเร็จจากนโยบายปฏิรูปประเทศจนก้าวเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและสามารถเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกได้ถึงสองครั้งในระยะเวลาไม่ถึงสองทศวรรษ รวมถึงมหาอำนาจด้านกีฬาที่ช่วยเพิ่มพูนเกียรติภูมิ ที่สำคัญช่วยลดความหวาดระแวงต่อ 'ความฝันของจีน' ที่มีต่อสันติภาพโลกที่หลายฝ่ายยังคงกังวล

ประการที่สอง พัฒนาภูมิภาค โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นโอกาสให้จีนเชื่อมโยงการพัฒนาภูมิภาคระหว่างกรุงปักกิ่ง เทียนจิน และเหอเป่ย์ เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาของเมืองรองจากการดึงดูดการลงทุนให้เข้ามาในพื้นที่ ความเกี่ยวพันระหว่างการพัฒนาพื้นที่กับการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวยังเห็นได้จาก การปรับแผนพัฒนาฉบับใหม่กรุงปักกิ่ง (2016-2035) ที่ใช้โอกาสการเป็นเจ้าภาพพัฒนาพื้นที่โดยรอบ เช่น เมืองหยางชิ่งและเมืองฉางเจียโจวที่เป็นสนามแข่งขันสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำด้วยการเชื่อมต่อรถไฟความเร็วสูงจากกรุงปักกิ่ง และใช้โครงสร้างพื้นฐานที่สร้างขึ้นสำหรับการแข่งขันมาเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น สนามแข่งขันสกีกระโดดไกลจะขายให้เอกชนนำไปต่อยอดธุรกิจท่องเที่ยว สนามแข่งขันสกีที่สร้างในบริเวณโรงงานเหล็กเก่าก็จะถูกพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์สวนอุตสาหกรรมแบบเดียวกับที่แคว้นูร์ของเยอรมนี (Xin & Kunzmann, 2020, pp. 83-87)

ประการที่สาม มหาอำนาจด้านกีฬา การเป็นมหาอำนาจด้านกีฬาเป็นหนึ่งในความฝันของจีนของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ความสำเร็จของนักกีฬากีฬาจีนในโอลิมปิกปี 2008 ได้เปลี่ยนภาพลักษณ์ของจีนสู่ประเทศกีฬาชั้นนำของโลก ดังนั้นการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวจะเป็นการตอกย้ำถึงความเป็นมหาอำนาจด้านกีฬาของจีนที่ขยายจากกีฬาฤดูร้อนสู่กีฬาฤดูหนาว และเพื่อความยั่งยืนในการรักษาระดับความสามารถด้านกีฬาฤดูหนาว ประธานาธิบดี

ลี จิ้นผิงจึงมีนโยบายส่งเสริมการเล่นกีฬาฤดูหนาวทั่วประเทศไม่จำกัดแค่พื้นที่ทางเหนือเท่านั้น

เพื่อให้โอลิมปิกฤดูหนาวเป็นเวทีปรับภาพลักษณ์อีกครั้ง การนำเสนอความต่อเนื่องจากโอลิมปิกปี 2008 สู่ปี 2022 จึงเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เห็นได้จาก 1) คำขวัญ ที่สานต่อแนวคิดอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง คือ “Together for a Shared Future” ที่ความว่าเป็นการสื่อถึงสองนัย คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในประชาคมโลกอันเป็นจุดยืนที่จีนย้ำมาตลอด และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในประเทศ เห็นได้จากการสื่อสารผ่านพิธีเปิดการแข่งขันด้วยชุดแสดง ‘Tribute to the People’ ที่แสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การใช้ผู้แสดงที่เป็นตัวแทนจาก 56 ชาติพันธุ์ ตั้งแถวมองตรงแก่ผู้เชิญธง รวมถึงหนึ่งในผู้อัญเชิญคบเพลิงคู่สุดท้ายคือ ดีนีกเกอร์ อีลามูเจียง (Dinigeer Yilamujiang) นักสกีครอสคันทรี่เชื้อสายอุยกูร์ ในฐานะตัวแทนของผู้เกิดในทศวรรษ 2000 (ตามลำดับของผู้อัญเชิญคบเพลิงที่เริ่มจากทศวรรษ 1950) 2) คบเพลิง ที่สื่อถึงความสำคัญของกรุงปักกิ่งในฐานะเมืองเดียวที่เป็นเจ้าภาพโอลิมปิกทั้งฤดูร้อนและฤดูหนาว รวมถึงออกแบบให้คล้ายกับปี 2008 เพื่อสื่อถึงความรับผิดชอบต่อพันธกิจด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยหวังเซียงอวี่ (Wang Xiangyu) รองผู้อำนวยการฝ่ายวัฒนธรรมและพิธีการคณะกรรมการจัดงานโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 ให้สัมภาษณ์ว่า คบเพลิงนี้พัฒนาด้วยเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ใช้เชื้อเพลิงไฮโดรเจนเป็นองค์ประกอบหลัก ทำให้ปล่อยก๊าซคาร์บอนฯ เป็นศูนย์ นอกจากนี้ ไฟจากคบเพลิงจะเป็นแสงสว่างนำทางในช่วงที่โลกเผชิญกับโควิด-19 (Lee, 2021, p. 1504) และ 3) ตึกตานาโซค ก็เชื่อมโยงจากปี 2008 โดยนำแพนด้าซึ่งเป็นหนึ่งในตึกตานาโซคในโอลิมปิกครั้งก่อนในชื่อ จิงจิง (Jingjing) มาเป็นต้นแบบ พร้อมกับเพิ่มความสำคัญของเยาวชน ตึกตานาโซคครั้งนี้จึงมีชื่อว่า “ปิงตวนตวน” (Bing Dwen Dwen) ซึ่งปิงหมายถึงน้ำแข็งแสดงถึงความบริสุทธิ์และแข็งแกร่ง ส่วนตวนตวนมีความหมายว่ามีชีวิตชีวาหรืออีกความหมายหนึ่งคือ เด็ก ๆ (NBC Sports, 2022)

ภายใต้วาระ 2020 ที่จำกัดงบประมาณและเน้นใช้ของเดิมให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ทำให้จีนเลือกใช้สนามกีฬาที่เคยใช้ในโอลิมปิกครั้งที่แล้ว เช่น สนามกีฬารังนกเป็นสนามกีฬาแห่งแรกที่ใช้ประกอบพิธีเปิด-ปิดโอลิมปิกทั้งฤดูร้อนและฤดูหนาว สนามกีฬาลูกบาศก์น้ำเปลี่ยนเป็นลูกบาศก์น้ำแข็ง (Ice Cube) เพื่อแข่งขันกีฬาเคอร์ลิง สนามกีฬาในร่มแห่งชาติที่เคยจัดการแข่งขันเทรampolineและยิมนาสติกเปลี่ยนมาเป็นสนามฮอกกี้น้ำแข็ง ศูนย์กีฬาที่เป็นสนามแข่งขันบาสเกตบอลก็เปลี่ยนมาแข่งขันฮอกกี้น้ำแข็งเช่นกัน ส่วนสนามกีฬาในร่มกรุงปักกิ่งที่เป็นสนามวอลเลย์บอลก็เปลี่ยนมาเป็นสนามฟิสิกเกอร์สเก็ตและสปีดสเก็ตระยะสั้น และแม้จะมีการสร้างสนามกีฬาแห่งใหม่คือ สนามสปีดสเก็ตแห่งชาติหรือที่เรียกว่าริบบิ้นน้ำแข็ง (Ice Ribbon) แต่ก็สร้างบนพื้นที่สนามฮอกกี้น้ำแข็งในโอลิมปิกปี 2008 ที่สำคัญโอลิมปิกฤดูหนาวครั้งนี้จะเป็นครั้งแรกที่ใช้เทคโนโลยี carbon dioxide trans-critical direct

cooling ice-making technology สร้างสนามแข่งขันทั้งหมด 15 สนาม ซึ่งสามารถสร้างน้ำแข็งได้กว่า 12,000 ตารางเมตร ช่วยประหยัดพลังงานได้ร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับเทคโนโลยีแบบเดิม เช่น สนามกีฬาในร่มกรุงปักกิ่งจะประหยัดไฟประมาณ 1 ล้านกิโลวัตต์ต่อปี (IOC, 2022; Xinhua Net, 2020)

จากข้อมูลที่น่าเสนอมาช้างต้นทำให้เห็นว่า โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นเวทีที่จีนเน้นในสองประเด็นหลัก คือ 1) อยู่ร่วมกันอย่างสันติ⁵ เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงจากปี 2008 และเป็นแนวคิดพื้นฐานในนโยบายต่างประเทศจีนมากกว่าหกทศวรรษ สะท้อนถึงความแน่วแน่ของจีนในการสร้างโลกที่ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันอย่างสันติบนความหลากหลาย โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ประชาคมโลกแบ่งฝ่ายชัดเจนซึ่งจีนตกอยู่ในฝ่ายผู้ท้าทายระเบียบโลก ดังนั้นจึงพยายามรณรงค์ว่าการเติบโตของจีนเป็นการทะยานขึ้นมาอย่างสันติและเป็นมิตรกับทุกประเทศ โอลิมปิกจึงเป็นช่องทางที่เข้าถึงคนหมู่มากทั้งผู้กำหนดนโยบายและประชาชน ขณะเดียวกันก็สื่อถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติภายในประเทศระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ด้วย

2) ใส่ใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เขตกรุงปักกิ่ง-เทียนจิน-เหอเป่ย์ (Beijing-Tianjin-Hebei: Jing-Jin-Ji) ได้รับความกดดันจากมลพิษทางอากาศมากที่สุด โดยในปี 2014 มีค่าฝุ่น PM2.5 มากถึง 93 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) (World Bank, 2020) จีนจึงเป็นประเทศที่มีผู้เสียชีวิตจากโรคที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศมากที่สุดในโลกคู่กันมากับอินเดีย ถือเป็นภาพจำในสายตาประชาคมโลกมาเป็นทศวรรษ แม้จีนจะมีภาพลักษณ์ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก็ขาดการใส่ใจปกป้องสิ่งแวดล้อมซึ่งกีดกร่อนความพยายามเป็นประเทศมหาอำนาจที่ได้รับการยอมรับ การแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศจึงเป็นวาระสำคัญ เห็นได้จาก แผนพัฒนาประเทศระยะ 5 ปี ที่มุ่งบริหารจัดการมลพิษทางอากาศมาตั้งแต่ฉบับที่ 11 ปี 2005 (Wang, 2021) อันเป็นช่วงเวลาเตรียมตัวเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2008 โดยมีมาตรการระยะยาว เช่น ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมพลังงานทางเลือก ผสานกับมาตรการระยะสั้น เช่น การหยุดกิจกรรมที่ปล่อยมลพิษทางอากาศช่วงการแข่งขัน กำหนดใช้รถวันคู่-วันคี่ รวมถึงการพัฒนาโครงการพื้นฐานด้านกีฬาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้โอลิมปิกเป็นเวทีแสดงความมุ่งมั่นของจีนในการยกระดับการจัดการสิ่งแวดล้อม

⁵ ในสมัยของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง มีการขยายเป็นหลักหกประการในวาระครบรอบ 60 ปีของหลักห้าประการของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพื่อให้สามารถรับมือกับความท้าทายของโลกยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ยึดมั่นกับการเคารพในอำนาจอธิปไตย 2) ยึดมั่นกับความมั่นคงร่วมโดยทุกฝ่ายควรร่วมมือจัดการความท้าทายต่าง ๆ 3) ผลักดันการพัฒนาร่วมเพื่อลดช่องว่างการพัฒนา กลุ่มประเทศหนึ่ง-ใต้ 4) สนับสนุนการร่วมมือที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ (win-win) 5) เน้นการอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายของอารยธรรมและเชื้อชาติ และ 6) ยึดมั่นในความยุติธรรมและความเท่าเทียม (Ministry of Foreign Affairs of PRC, 2014)

ต่อมาในช่วงเวลาเตรียมงานเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นช่วงเดียวกับ การประกาศใช้แผนระยะ 5 ปีฉบับที่ 13 (2016-2020) ประกอบกับแผนปฏิบัติการควบคุม มลพิษทางอากาศ ที่มีสาระสำคัญคือ การร่วมมือระหว่างจีนกับธนาคารโลกสนับสนุนเงินทุนแก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ พัฒนาวัตกรรมการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและพลังงานทางเลือก ทำให้ในช่วงปี 2016-2020 มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นดังกล่าว 27 โครงการ มูลค่าลงทุนรวมกว่า 1,300 ล้านดอลลาร์ (World Bank, 2020) อีกทั้งในปี 2018 รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี เพื่อเร่งรัดทุกภาคส่วน จัดการปัญหามลพิษ PM2.5 ในเขตมหานคร Jing-Jin-Ji ลดการปล่อยก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) และไนโตรเจนไดออกไซด์ (NO₂)⁶ ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 จากเดิมที่ได้แค่ ร้อยละ 15 เท่านั้น เมื่อเทียบกับค่าฝุ่น PM2.5 ในปี 2015 (Library of Congress, 2018) แสดงถึง ความพยายามจัดการปัญหามลพิษที่เป็นภาพลักษณ์ด้านลบของจีนมาหลายปี ก่อนโอลิมปิก ฤดูหนาวจะเริ่มขึ้น มหกรรมกีฬานี้จึงเป็นทั้งตัวกระตุ้นและโอกาสในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ของจีน สอดคล้องกับ Yeerkenbieke et al. (2021) ที่วิเคราะห์ว่า โอลิมปิกฤดูหนาวช่วยให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากร และพลังงาน เช่นเดียวกับ Patel (2022) ที่มองว่า จีนผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อมผ่านโอลิมปิกฤดูหนาว เห็นได้จาก การสร้างแหล่งพลังงานทดแทนที่เมือง จางเจียโข่ว การเปิดใช้รถไฟความเร็วสูง และการใช้ยานพาหนะพลังงานไฟฟ้าดำเนินกิจกรรม ในการแข่งขัน

2.4 ความท้าทายเก่าในการเป็นเจ้าภาพครั้งใหม่

การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ในฐานะประเทศที่ทะยานขึ้นมาอย่างสันติถูกตั้งคำถาม จากหลายฝ่าย เพราะจากข้อเท็จจริงจีนมีนโยบายที่แข็งแกร่งในหลายประเด็น เช่น นโยบาย ความมั่นคงที่มีกล้องเครื่องบินและเรือเข้าเขตอ้างสิทธิ์พื้นที่ทับซ้อนกับไต้หวัน⁷ หรือการซ้อมรบ ด้วยกระสุนจริงบริเวณช่องแคบไต้หวันเพื่อตอบโต้การเยือนไต้หวันของแนนซี เพโลซี (Nancy Pelosi) ประธานสภาองเกรสสหรัฐฯ การแสดงแสนยานุภาพทางทหารยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากความท้าทายและเป้าหมายของผู้นำจีน ทำให้สภาพแวดล้อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกอยู่ใน ความไม่แน่นอน ขณะที่นโยบายภายในประเทศจีนก็ถูกมองว่า มีความย้อนแย้งกับหลักการอยู่ ร่วมกันอย่างสันติ โดยเฉพาะประเด็นสิทธิมนุษยชนต่อชนกลุ่มน้อย

⁶ เป็นสารตั้งต้นสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ

⁷ แม้ว่าตามหลักการนโยบายจีนเดียว ไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ในทาง ปฏิบัติ ไต้หวันมีกองกำลังเป็นของตนเอง ปฏิบัติการทางทหารของจีนจึงเสี่ยงต่อการปะทะและลุกลาม บานปลายเป็นสงครามได้

ในรายงานปี 2018 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ (UN Committee on Elimination of Racial Discrimination) ได้แสดงความกังวลถึงจำนวนตัวเลขของชาวอุยกูร์และชนมุสลิมกลุ่มอื่น ๆ ที่ถูกคุมขังมากขึ้น โดยผู้ที่ถูกลงโทษสถานเบาถูกส่งตัวไปศูนย์ฝึกวิชาชีพ อันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่อต้านการก่อการร้ายของจีน ต่อมาสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติมีมติที่ 48/141 ให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR) ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินสถานการณ์ในซินเจียงด้วยการรวบรวมข้อมูลจากทุกแหล่งเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงแก่ประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งรายงานระบุว่า จีนมีการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการก่อการร้ายอย่างเข้มงวดในซินเจียง นำไปสู่การละเมิดสิทธิและกักขังหน่วงเหนี่ยวในรูปแบบต่าง ๆ การปรับทัศนคติผ่านศูนย์ฝึกอาชีพจนถึงการบังคับแยกครอบครัวระหว่างลูกกับพ่อแม่ (OHCHR, 2022) โดยรัฐบาลจีนได้แก้ต่างว่า แนวทางดังกล่าวเป็นการสร้างความมั่นคงส่งเสริมเศรษฐกิจ และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในพื้นที่ ซึ่งข้อกล่าวหาข้างต้นมาจากขบวนการต่อต้านจีน (State Council, 2021)

ประเด็นสิทธิมนุษยชนได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เมื่อชาติตะวันตกโยกมาเป็นเรื่องความชอบธรรมในการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิก เริ่มตั้งแต่ในปี 2021 กลุ่มเรียกร้องสิทธิมนุษยชนกว่า 100 องค์กรประท้วงให้คว่ำบาตรโอลิมปิก ซึ่งนักการเมืองชาติตะวันตกก็ตอบสนอง เช่น ดอมินิก ราบ (Dominic Rabb) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้แถลงว่า อังกฤษอาจพิจารณาไม่ส่งทีมเข้าร่วมหากสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจีนยังไม่ดีขึ้น (Lee, 2021, p. 1505) หรือสกอต มอริสัน (Scott Morrison) นายกรัฐมนตรีออสเตรเลียกล่าวถึงความเป็นไปได้ของการตอบโต้จีนที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนในซินเจียง ด้วยการไม่ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมพิธีเปิดการแข่งขัน (BBC, 2021) เช่นเดียวกับเจน ซากี (Jen Psaki) โฆษกประจำทำเนียบขาวได้กล่าวว่า สหรัฐฯ จะไม่ส่งผู้แทนทางการทูตไปโอลิมปิกฤดูหนาวครั้งนี้ (The New York Times, 2021) พร้อมกับออกกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการบังคับใช้แรงงานชาวอุยกูร์ (Uyghur Forced Labor Prevention Act) ในเดือนธันวาคม 2021 เพื่อห้ามเอกชนดำเนินธุรกิจ นำเข้าผลผลิตหรือส่วนประกอบจากซินเจียง เช่น ฝ้าย ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากฝ้าย มะเขือเทศ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (Congress, 2021) ทำให้ในทางกลับกัน โอลิมปิกฤดูหนาวกลายเป็นเครื่องมือของตะวันตกกดดันจีนด้วยปัญหาสิทธิมนุษยชน แต่ในมุมมองจีนการกระทำดังกล่าวเป็นความพยายามบั่นทอนความก้าวหน้าของจีน การยอมตามคำข่มขู่จะเป็นการเสียศักดิ์ศรี ดังที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง แถลงในวันครบรอบ 100 ปี ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์ว่า “จีนจะไม่ยอมให้ใครหน้าไหนมาดุดึง แข่งข้อ หรือพิชิตจีนได้” (Lee, 2021, pp. 1505-1506) โอลิมปิกฤดูหนาวจึงไม่ใช่แค่การแข่งขันกีฬาเท่านั้น แต่เป็นเวทีที่ใช้ต่อสู้กันทางการเมืองด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งหมายความว่า โอลิมปิกฤดูหนาวครั้งนี้ถูกเบี่ยงเบนจากเวทีส่งเสริม soft power เพื่อปรับภาพลักษณ์ประเทศ ไปสู่เวทีประลองอำนาจทางการเมืองระหว่างขั้วอำนาจเก่าและจีนในฐานะผู้ท้าทาย

ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนต่อประชาคมโลก เห็นได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นของ Pew Research Center (2022) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามจาก 17 ประเทศ/ดินแดน⁸ รู้สึกไม่ดีกับจีนแม้ว่าเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 อันเป็นทัศนคติเชิงลบที่มีต่อจีนสูงมากที่สุดนับตั้งแต่ปี 2002 คิดเป็นร้อยละ 69 ของจำนวนประชากร โดยญี่ปุ่นมีมุมมองเชิงลบต่อจีนมากที่สุดร้อยละ 88 ขณะที่สิงคโปร์มีมุมมองเชิงบวกมากที่สุดร้อยละ 64 แต่โดยรวมแล้วในเอเชียแปซิฟิกจีนยังถูกมองในทัศนคติเชิงลบมากกว่าที่ร้อยละ 73 ประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจีนมากที่สุด คือ เรื่องเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน โดยประชากรผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 88 เห็นว่ารัฐบาลจีนไม่เคารพในเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของชนกลุ่มน้อย ที่สำคัญค่าเฉลี่ยภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมอีกด้วยที่ร้อยละ 89

อีกประเด็นหนึ่งคือ บทบาทหน้าด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจีนใช้สร้างภาพลักษณ์ในโอลิมปิกครั้งนี้อย่างมีนัยสำคัญ ด้วยการใช้นวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนามกีฬา อย่างไรก็ตาม ในมุมมองจีนยังคงมีภาพลักษณ์ติดลบด้านนี้อยู่ เช่น การศึกษาของ Climate Action Tracker พบว่า ภาพรวมจีนอยู่ในระดับ 'ไม่เพียงพออย่างมาก' (highly insufficient) ต่อการบรรลุเป้าหมายคงอุณหภูมิโลกไม่ให้เพิ่มเกิน 1.5 องศาเซลเซียสภายในปี 2030 ตามข้อตกลงปารีส (Paris Agreement)⁹ แม้ว่า ในปี 2021 จีนเพิ่งประกาศเป้าหมายคาร์บอนเป็นศูนย์ภายในปี 2060 ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) แต่จากสถิติพบว่า ในปี 2020 จีนมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ที่ 13,000 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (MtCO₂e) ตัวเลขนี้ทำให้อันดับอุณหภูมิโลกไม่เกิน 3-4 องศาเซลเซียสเท่านั้น¹⁰ นอกจากนี้ การระบาดของโควิด-19 ก็บีบให้จีนกลับมาใช้พลังงานฟอสซิลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจอีกครั้ง โดยช่วงปลายปี 2021 จีนประกาศแผนผลิตไฟฟ้าจากถ่านหินเพิ่มขึ้น 30 กิกะวัตต์ (GW) และเพิ่มขึ้นเป็น 180 กิกะวัตต์ ภายในปี 2030 ทำให้จีนจะปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 หรือ 14,100 MtCO₂e และคาดการณ์ว่า ปี 2030

⁸ 17 ประเทศ/ดินแดน ได้แก่ สหรัฐฯ แคนาดา สวีเดน เนเธอร์แลนด์ เยอรมนี เบลเยียม ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักร อิตาลี สเปน กรีซ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์

⁹ ในปี 2018 ที่ประชุมคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) เห็นชอบให้ปรับเป้าหมายใหม่จากไม่ให้อุณหภูมิเพิ่มเกิน 2 องศาเซลเซียสเป็น 1.5 องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับอุณหภูมิก่อนยุคอุตสาหกรรม เพราะตระหนักถึงอันตรายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

¹⁰ การคาดการณ์ของ Climate Action Tracker พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว/อุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามข้อตกลงปารีส เช่น กลุ่มประเทศที่ 'เกือบเพียงพอ' อาทิ สหราชอาณาจักร นอร์เวย์ หรือกลุ่มประเทศที่ 'ไม่เพียงพอ' เช่น ญี่ปุ่น เยอรมนี สหรัฐฯ สวิตเซอร์แลนด์ ออสเตรเลีย อีกทั้งยังมีประเทศชั้นนำที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับจีน เช่น แคนาดา เกาหลีใต้ อินเดีย ขณะเดียวกันหลายประเทศในแถบเอเชียอยู่ในกลุ่ม 'ไม่เพียงพออย่างยิ่ง' ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ และเวียดนาม

จีนจะปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นร้อยละ 20-25 เมื่อเทียบกับปี 2010 (Climate Action Tracker, 2022)

นอกจากนี้ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงก็ไม่ได้เข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งที่ 26 ที่เมืองกลาสโกว์ (COP26) ช่วงปลายปี 2021¹¹ ทั้ง ๆ ที่ผู้นำจากประเทศอุตสาหกรรมที่เป็นตัวการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเดินทางมาเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียง นำโดยประธานาธิบดี โจ ไบเดน (Joe Biden) ของสหรัฐอเมริกา การที่ผู้นำจีนไม่เข้าร่วมประกอบกับส่งหัวหน้าคณะผู้แทนตำแหน่งต่ำกว่าระดับปกติก็ยิ่งทำให้เกิดการตีความไปในทางลบมากขึ้น เห็นได้จากถ้อยแถลงของประธานาธิบดีสหรัฐฯ เนื้อความว่า “ในความเป็นจริง จีนกำลังยกระดับตัวเองขึ้นมาเป็นมหาอำนาจในฐานะผู้นำโลก แล้วทำไมถึงไม่มาล่ะ? ซึ่งสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง” (Financial Times, 2021) นอกจากนี้ จีนและอินเดียซึ่งเป็นสองผู้เล่นสำคัญขอแก้ไขข้อความในข้อสรุป COP26 ในนาทีสุดท้าย ด้วยการขอเปลี่ยนคำว่า “เลิก” เป็น “ลด” การใช้ถ่านหิน ก่อให้เกิดความกังวลต่อการบรรลุเป้าหมายจำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกภายในปี 2030 (Bishop, 2021)

3. บทสรุป

ผลการวิจัยสามารถตอบคำถามวิจัยทั้ง 2 ข้อ ได้ดังนี้

3.1 แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 เป็นเวทีสำหรับส่งเสริม soft power เพื่อปรับภาพลักษณ์ของประเทศ

นับตั้งแต่การเป็นเจ้าภาพกีฬาเอเชียนเกมส์ในปี 1990 ซึ่งเป็นเวทีที่ช่วยให้จีนกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียเพื่อแสดงความเป็นมิตรและไม่ถูกโดดเดี่ยว ความสำเร็จดังกล่าวเป็นปัจจัยผลักดันให้จีนมีความเชื่อมั่นต่อกีฬาในฐานะเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นอย่างสูง อีกทั้งในทศวรรษ 2000 จีนเติบโตขึ้นอย่างมากจากความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจซึ่งขยายไปสู่มิติทางทหารด้วย แต่ความแตกต่างของระบอบการเมืองและค่านิยมพื้นฐานนำไปสู่ข้อถกเถียงถึงการทะยานขึ้นมามีอำนาจเป็นสันติหรือคุกคาม โอลิมปิกปี 2008 จึงเป็นโอกาสให้จีนได้แสดงภาพลักษณ์ของการเป็นประเทศที่กำลังเติบโตขึ้นมาอย่างเป็นมิตรภายใต้แนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และความใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดกีฬา กับ soft power ของ Grix and Houlihan จะเห็นได้ว่าตั้งแต่แนวคิดการจัดงานโอลิมปิก การแสดงในพิธีเปิดการแข่งขัน ตึกตานาโซค การวิ่งคบเพลิง รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ล้วนมีเป้าหมายเสริมสร้างภาพลักษณ์ของจีนให้สูงขึ้น สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Collins

¹¹ ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง งดการเดินทางเยือนต่างประเทศนับตั้งแต่เกิดการระบาดของโควิด-19

(2013), Li (2013) และ Chen & Zheng (2019) นอกจากนี้ หลักการดำเนินการในรูปแบบนี้ ยังมีความคล้ายกับหลักดำเนินการของญี่ปุ่นในสมัยเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 1964 อีกด้วย ซึ่งทำให้ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จทั้งในและนอกสนาม

แต่ภาพลักษณ์ด้านบวกก็อยู่ได้ไม่นาน เพราะการไม่ปรับปรุงนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนและนโยบายสิ่งแวดล้อม ทำให้ภาพลักษณ์ด้านลบเหล่านั้นยังคงความพยายามปรับภาพลักษณ์ของจีน ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของ Manzenreiter (2010), Syed (2010) และ Papa (2010) อีกทั้งเมื่อประธานาธิบดีสี จิ้นผิง เลือกดำเนินนโยบายแข็งกร้าวเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ จีนจึงกลายเป็นผู้ท้าทายไปโดยปริยาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพยายามอย่างหนักเพื่อปรับภาพลักษณ์ในช่วงเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022 จึงเป็นโอกาสอีกครั้งที่จีนจะปรับภาพลักษณ์ ซึ่งได้แสดงความปรารถนาอย่างแรงกล้าเพื่อเป็นเจ้าภาพครั้งนี้ เห็นได้จากการดำเนินการเชิงรุกตั้งแต่สมัครเข้ารับคัดเลือกพร้อมแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติต่อการเป็นเจ้าภาพมหกรรมกีฬาโลกอีกครั้ง การเป็นเจ้าภาพครั้งนี้จีนยังคงใช้กีฬาเป็นเครื่องมือสร้าง soft power อย่างต่อเนื่องที่ริเริ่มมาตั้งแต่ครั้งโอลิมปิกปี 2008 ทั้งการสร้างคำขวัญ คบเพลิง ตึกตานาโซค รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคและสนามแข่งขันที่ผสมผสานความทันสมัยแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อสะท้อนภาพการเป็นมิตรประเทศที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นกระแสหลักของโลกปัจจุบัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบการส่งเสริม soft power ผ่านการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกทั้งสองครั้งของจีน

Soft power	โอลิมปิกปี 2008	โอลิมปิกฤดูหนาวปี 2022
คำขวัญประจำการแข่งขัน	One World One Dream	Together for a Shared Future
แนวคิดออกแบบ/วิงคอบเพลิง	Harmonious Journey	- รูปแบบคอบเพลิงสานต่อจากปี 2008 - เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
ตึกตานาโซค	ฟูหว่า ตัวแทนของแต่ละทวีป	ปิงตวนตวน ตัวแทนของเด็กที่เข้มแข็งและจริงใจดี
จุดเด่น	- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนามกีฬาโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม - ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ประสานกับภูมิปัญญาจีน	- พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนามกีฬาโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

3.2 ความท้าทายต่อความพยายามปรับภาพลักษณ์ของประเทศ

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายเดิมยังเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มพูน soft power ของจีน โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งคือ สิทธิมนุษยชน ที่มักตกเป็นเป้าโจมตีจากนานาชาติ จนส่งผลโดยตรงต่อความพยายามส่งเสริมความเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการประกาศไม่ส่งผู้แทนเข้าร่วมพิธีเปิด การพิจารณาส่งนักกีฬาเข้าร่วม จนถึงการออกกฎหมายคว่ำบาตรเอกชนที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสินค้าจากจีนเพียงในช่วงเวลาก่อนโอลิมปิกฤดูหนาวจะเริ่มขึ้นไม่นาน รวมถึงมิติมหาชนที่ยังคงติดกับภาพลักษณ์ด้านลบเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของจีน ตลอดจนบทบาทในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาพรวมอย่างเวทีประชุม COP26 ก็ยังถูกตั้งข้อสงสัยถึงความจริงจังของจีนต่อการร่วมมือจัดการภัยคุกคามนี้ ซึ่งตรงข้ามกับภาพที่น่าเสนอผ่านโอลิมปิกฤดูหนาว อาจกล่าวได้ว่า ความย้อนแย้งเชิงนโยบายของจีนระหว่างภาพรวมกับโอลิมปิก ทำให้จีนติดกับดักภาพลักษณ์เชิงลบเช่นที่บราซิลไม่สามารถสลัดภาพไม่ได้ออกจากการรับรู้ของประชาชน แม้ว่าได้เป็นเจ้าภาพทั้งโอลิมปิกและฟุตบอลโลกก็ตาม

4. ข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เน้นวิเคราะห์เฉพาะในประเด็นการสร้างอำนาจ soft power ผ่านกีฬาโอลิมปิกฤดูหนาวของจีน โดยให้น้ำหนักกับประเด็นความท้าทายที่มีนัยต่อความพยายามปรับภาพลักษณ์ของจีนอย่างสิทธิมนุษยชนและการมีส่วนร่วมรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากการเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกฤดูหนาวของจีน เช่น การพัฒนาภูมิภาคด้วยโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างความคุ้มค่าตามวาระ 2020 ด้วยการปรับสนามกีฬาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว การยกระดับความสามารถด้านกีฬาสู่การเป็นมหาอำนาจอย่างรอบด้าน ตลอดจนนโยบายสัมพันธ์ชนกลุ่มน้อยในยุคสารสนเทศของรัฐบาลจีนซึ่งมีผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศ เหล่านี้เป็นประเด็นที่ผู้สนใจสามารถศึกษาต่อยอดได้

เอกสารอ้างอิง/References

- Abel, J. R. (2012). Japan's sporting diplomacy: The 1964 Tokyo Olympiad. *The International History Review*, 34(2), 203-220. <https://doi.org/10.1080/07075332.2012.626572>
- Alekseyeva, A. (2014). Sochi 2014 and the rhetoric of a new Russia: Image construction through mega-events. *East European Politics*, 30(2), 158-174. <https://doi.org/10.1080/21599165.2013.877710>
- Almeida, B. S. d., Marchi Júnior, W., & Pike, E. (2014). The 2016 Olympic and Paralympic Games and Brazil's soft power. *Contemporary Social Science*, 9(2), 271-283. <https://doi.org/10.1080/21582041.2013.838291>
- BBC. (2021, December 8). *2022 Beijing Winter Olympics: Australia joins US diplomatic boycott*. <https://www.bbc.com/news/world-australia-59573500>
- Bishop, K. (2021, November 14). *China and India will have to explain themselves on coal, COP26 president says*. CNBC. <https://www.cnbc.com/2021/11/14/china-india-will-have-to-explain-themselves-on-coal-cop26-president.html>
- Bridges, B. (2008). The Seoul Olympics: Economic miracle meets the world. *The International Journal of the History of Sport*, 25(14), 1939-1952. <https://doi.org/10.1080/09523360802438983>
- Chen, S., & Zheng, J. (2019). China's strategies to host the sports mega event. In J. Zheng, S. Chen, T.-C. Tan, & B. Houlihan (Eds.), *Sport policy in China* (pp. 130-149). Routledge.
- Chu, M. P. (2015). Xi Jinping at Sochi: Leveraging the 2014 Winter Olympics for the China Dream. *Asia Pacific Journal of Sport and Social Science*, 4(2), 124-133. <https://doi.org/10.1080/21640599.2015.1079986>
- Chu, M. P. (2021). The Premier and China's pursuit of the Olympics. *The International Journal of the History of Sport*, 38(18), 1880-1899. <https://doi.org/10.1080/09523367.2021.2023131>
- Climate Action Tracker. (2022). *China: Country summary*. <https://climateactiontracker.org/countries/china/>

- Collins, S. (2013). East Asian Olympic desires: Identity on the global stage in the 1964 Tokyo, 1988 Seoul and 2008 Beijing Games. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (Eds.), *The triple Asian Olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 14-34). Routledge.
- Congress. (2021). *H.R.1155 - Uyghur Forced Labor Prevention Act*. <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-bill/1155/text>
- Droubie, P. (2013). Phoenix arisen: Japan as peaceful internationalist at the 1964 Tokyo Summer Olympics. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (Eds.), *The triple Asian Olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 83-96). Routledge.
- Fan, H., & Xiong, X. (2003). Communist China: Sport, politics, and diplomacy. In J. A. Mangan & H. Fan (Eds.), *Sport in Asian society: Past and present* (pp. 319-342). Frank Cass Publishers.
- Fan, W., Fan, H., & Zhouxiang, L. (2010). Chinese state sports policy: Pre- and post-Beijing 2008. *The International Journal of the History of Sport*, 27(14-15), 2380-2402. <https://doi.org/10.1080/09523367.2010.504583>
- Financial Times. (2021). *China hits back at criticism of Xi's absence from COP26*. <https://www.ft.com/content/4a960b88-39c0-45f0-8c53-9411682e5b24>
- Grix, J., & Houlihan, B. (2014). Sports mega-events as part of a nation's soft power strategy: The cases of Germany (2006) and the UK (2012). *The British Journal of Politics and International Relations*, 16(4), 572-596.
- Horton, P. (2013). Guangzhou: The Asian Games and the Chinese 'gold-fest' – geopolitical issues for Australia. *The International Journal of the History of Sport*, 30(10), 1165-1175. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.778247>
- IOC. (2022). *Beijing: The world's first dual Olympic city*. <https://olympics.com/en/news/100-days-to-beijing-worlds-first-dual-olympic-city>
- Kramareva, N., & Grix, J. (2018). 'War and peace' at the 1980 Moscow and 2014 Sochi Olympics: The role of hard and soft power in Russian identity. *The International Journal of the History of Sport*, 35(14), 1407-1427. <https://doi.org/10.1080/09523367.2019.1610400>

- Lee, J. W. (2021). Olympic Winter Games in non-Western cities: State, sport and cultural diplomacy in Sochi 2014, Pyeongchang 2018 and Beijing 2022. *The International Journal of the History of Sport*, 38(13-14), 1494-1515. <https://doi.org/10.1080/09523367.2021.1973441>
- Li, Y. W. (2013). Public diplomacy strategies of the 2008 Beijing Olympics and the 2012 London Olympics: A comparative study. *The International Journal of the History of Sport*, 30(15), 1723-1734. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.790374>
- Library of Congress. (2018). *China: 2020 air pollution action plan released*. <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2018-08-16/china-2020-air-pollution-action-plan-released/>
- Liu, D., Dickson, G., & Zheng, J. (2021). Chinese perceptions of Rio's Destination image before and after the 2016 Olympics. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(8), 894-904. <https://doi.org/10.1080/10941665.2021.1925317>
- Luo, S., & Huang, F. (2013). China's Olympic dream and the legacies of the Beijing Olympics. *The International Journal of the History of Sport*, 30(4), 443-452. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.765722>
- Mangan, J. A., Ok, G., & Park, K. (2013). From the destruction of image to the reconstruction of image: A sports mega-event and the resurgence of a nation - the politics of sport exemplified. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (Eds.), *The triple Asian Olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 113-138). Routledge.
- Manheim, J. B. (1990). Rites of passage: The 1988 Seoul Olympics as public diplomacy. *Western Political Quarterly*, 43(2), 279-295. <https://doi.org/10.1177/106591299004300205>
- Manzenreiter, W. (2010). The Beijing Games in the Western imagination of China: The weak power of soft power. *Journal of Sport and Social Issues*, 34(1), 29-48. <https://doi.org/10.1177/0193723509358968>
- Min, G. (2021). The 2008 Beijing Olympic Games. In F. Hong & L. Zhouxiang (Eds.), *The Routledge handbook of sport in Asia* (pp. 538-544). Routledge.
- Ministry of Foreign Affairs of PRC. (2004). *Carry forward the Five Principles of Peaceful Coexistence in the promotion of peace and development*. <https://www.mfa.gov.cn/ce/cetur/eng/xwtd/t140777.htm>

- Ministry of Foreign Affairs of PRC. (2014, July 1). *Carry forward the Five Principles of Peaceful Coexistence to bulid a better world through win-win cooperation*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/201407/t20140701_678184.html
- NBC Sports. (2022). *Bing Dwen Dwen: Meet the 2022 Beijing Winter Olympics mascot*. <https://olympics.nbcsports.com/2022/02/12/2022-winter-olympics-who-are-the-mascots-of-the-beijing-olympic-and-paralympic-winter-games/>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
- OHCHR. (2022). *OHCHR assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous region, People's Republic of China*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/2022-08-31/22-08-31-final-assesment.pdf>
- Papa, F. (2010). France: The Beijing Olympics 2008, revisiting history to build a new future? *The International Journal of the History of Sport*, 27(9-10), 1675-1693. <https://doi.org/10.1080/09523367.2010.481119>
- Patel, P. (2022). China's Green Winter Olympics: A variety of climate-friendly strategies will be on show, along with the athletes. *IEEE Spectrum*, 59(1), 44-45. <https://doi.org/10.1109/MSPEC.2022.9676351>
- Persson, E., & Petersson, B. (2014). Political mythmaking and the 2014 Winter Olympics in Sochi: Olympism and the Russian great power myth. *East European Politics*, 30(2), 192-209. <https://doi.org/10.1080/21599165.2013.877712>
- Pew Research Center. (2022). *Fast facts about views of China ahead of the 2022 Beijing Olympics*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2022/02/01/fast-facts-about-views-of-china-ahead-of-the-2022-beijing-olympics/>
- Rowe, D. (2012). Mediating the Asian Olympics: The summer games – image projection and gaze reception. *The International Journal of the History of Sport*, 29(16), 2231-2243. <https://doi.org/10.1080/09523367.2012.744519>
- Sina. (2007). *Mascots of the Beijing 2008 Olympic Games*. <http://2008.sina.com.cn/en/mascot/>
- State Council. (2021). *Full text: Xinjiang population dynamics and data*. https://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/202109/26/content_WS615016cfd0df57f98e0e16.html

- Syed, N. A. (2010). The effect of Beijing 2008 on China's image in the United States: A study of US media and polls. *The International Journal of the History of Sport*, 27(16-18), 2863-2892. <https://doi.org/10.1080/09523367.2010.508277>
- Tan, T.-C., & Bairner, A. (2010). Globalization and Chinese sport policy: The case of elite football in the People's Republic of China. *The China Quarterly*, 203, 581-600. <http://www.jstor.org/stable/27917797>
- Tasci, A. D. A., Hahm, J., & Terry, D. B. (2019). A longitudinal study of Olympic Games' impact on the image of a host country. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(4), 443-457. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1568952>
- The New York Times. (2021). *U.S. will not send government officials to Beijing Olympics*. <https://www.nytimes.com/2021/12/06/us/politics/olympics-boycott-us.html>
- Traganou, J. (2011). Tokyo's 1964 Olympic design as a 'realm of [design] memory'. *Sport in Society*, 14(4), 466-481. <https://doi.org/10.1080/17430437.2011.565925>
- Wang, P. (2021). China's air pollution policies: Progress and challenges. *Current Opinion in Environmental Science & Health*, 19. <https://doi.org/10.1016/j.coesh.2020.100227>
- World Bank. (2020, June 21). *China: Fighting air pollution and climate change through clean energy financing*. <https://www.worldbank.org/en/results/2020/06/21/china-fighting-air-pollution-and-climate-change-through-clean-energy-financing>
- Xin, Y., & Kunzmann, K. R. (2020). Winter Olympics 2022 in Beijing: A must-be success story. *disP - The Planning Review*, 56(2), 78-90. <https://doi.org/10.1080/02513625.2020.1794129>
- Xinhua Net. (2020). *All ice rinks in Beijing competition zone of Beijing 2022 to produce ice by end of this year*. http://www.xinhuanet.com/english/2020-11/15/c_139517253.htm
- Yeerkenbieke, G., Chen, C., & He, G. (2021). Public perceived effects of 2022 Winter Olympics on host city sustainability. *Sustainability*, 13(7). <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/7/3787>
- Yu, Y., & Liu, J. (2013). A comparative analysis of the Olympic impact in East Asia: From Japan, South Korea to China. In J. A. Mangan, S. Collins, & G. Ok (Eds.), *The triple Asian Olympics: Asia rising-the pursuit of national identity, international recognition and global esteem* (pp. 64-82). Routledge.

- Yuan, S. (2013). A miraculous revitalization of Japan? A comparative analysis of the 1964 Tokyo Olympic Games, the failed 2016 host city bid and the successful 2020 bid. *Asia Pacific Journal of Sport and Social Science*, 2(3), 198-213. <https://doi.org/10.1080/21640599.2013.861665>
- Zhang, Q. (2013). Sports diplomacy: The Chinese experience and perspective. *The Hague Journal of Diplomacy*, 8(3-4), 211-233. <https://doi.org/10.1163/1871191X-12341257>
- Zhong, Y., Fan, H., & Herrmann, P. (2022). The impact of the 2008 Beijing Olympic Games on China and the Olympic movement: The legacy. *The International Journal of the History of Sport*, 38(18), 1-17. <https://doi.org/10.1080/09523367.2022.2054990>